[

2020] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 694

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਐਲ.ਆਰ.ਐਸ. ਓ.ਆਰ.ਐਸ.

v.

ਸ਼ਿਵ ਰਾਮ (ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ) ਐਲ.ਆਰ.ਐਸ.

(2020 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1511)

ਫਰਵਰੀ 20, 2020

[ਐਲ. ਨਾਗੇਸ਼ਵਰ ਰਾਓ ਅਤੇ ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.ਜੇ.)

ਹਿਮਾਚਲ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ, 1954: ਧਾਰਾ 32 (2) (ਏ) , 34 – ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ - ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾ।

ਇਸ ਵਿੱਚ - ਖੰਡਨ - ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਤਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਐਂਟਰੀ ਵਿੱਚ ਧੋਖਾਧੜੀ ਹੋਵੇ

ਜਾਂ ਐਂਟਰੀ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੈ - ਬੋਝ

ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 109 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ

ਸਿਰਫ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ 'ਤੇ ਸੀ - ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਸਿਰਫ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਠੋਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੱਚ ਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ

ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ

1.1 ਹਿਮਾਚਲ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ, 1954 ਦੀ ਧਾਰਾ 32 (2) (ਏ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ, ਭਾਵ ਜਮਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ, ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਜਾਂ ਭੂਮੀ ਮਾਲੀਆ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਰਾਇਆ, ਭੂਮੀ ਮਾਲੀਆ, ਦਰਾਂ, ਸੈੱਸ ਜਾਂ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਤੋਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ ਹੋਰ ਭੁਗਤਾਨ
ਇੱਕ ਸਰਕਾਰ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ, ਭਾਵ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ, ਹਰ ਸਾਲ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜ਼ਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 32 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਧਾਰਾ (ਏ) ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ, ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਕਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਭੂਮੀ ਮਾਲੀਆ।

1954 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ

1954 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਅਤੇ 34 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਂਟਰੀ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ
1954 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ। [ਪੈਰਾ 15][703- ਸੀ
-]

1954 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਅਤੇ 34 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ-ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਮਾਲੀਆ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ 1954 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 18721 ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 109 ਅੱਗੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ
ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 16] [703--; 704-]

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਜਮਾਬੰਦੀ, 1954 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਤੇ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ, 1954 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਦੋਵੇਂ 1954 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ
ਸੱਚ। [17 ਤੱਕ] [704--]

ਤੁਰੰਤ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ 1954 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 (2) (ਏ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਕਿਰਾਏ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ, ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ
ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਹੋਂਦ। ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ 'ਤੇ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗਵਾਹ ਝੂਠ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼

ਨਾ ਕਰੋ, ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਨਿਯਮ ਹੈ. ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਸਿਰਫ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮਾਲੀਆ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਉਲਟ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗਵਾਹੀ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ
ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੱਚ ਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ

ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਖੰਡਨ ਤਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਧੋਖਾਧੜੀ ਹੋਵੇ

ਦਾਖਲਾ ਜਾਂ ਦਾਖਲਾ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ
ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੱਧਰ। (ਪਾਰਸ 18, 24) [705--; 707-]

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਬੋਝ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ੧੦੯ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਠੋਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ
ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [ਪਾਰਸ
25, 26][708--]

ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਜੇ ਭਾਰਤੀ ਬਨਾਮ ਫਖਰੁਲ ਹਸਨ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. (1976) 3 ਐਸਸੀਸੀ 642; ਭੀਮੱਪਾ ਚੰਨੱਪਾ ਕਪਾਲੀ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਬੀ.ਆਰ.ਐਸ.
ਵੀ. ਭੀਮੱਪਾ ਸੱਤਿਅੱਪਾ ਕਾਮਗੌੜਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਐਲ.ਆਰ.ਐਸ. ਅਤੇ ਹੋਰ (2012) 13 ਐਸਸੀਸੀ 759; ਗੁਰੂ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਗੁਰੂ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਰਤਨ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਆਈਆਰ 1994 ਐਸਸੀ 227 - ਨਿਰਭਰ
'ਤੇ।

ਹਰੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਘੀਸਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ (1981) 1 ਐਸਸੀਸੀ 431; ਸੋਢੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜ (1986) 2 486; ਕੁਮਾਰ
ਨਿਰਯਾਤ ਬਨਾਮ ਸ਼ਰਮਾ ਕਾਰਪੇਟਸ (2009) 2 ਐਸਸੀਸੀ 513 –
ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

<u>ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ</u>

(1981) 1 ਐਸਸੀਸੀ 431 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੈਰਾ 17

(1986) 2 ਐਸਸੀਸੀ 486 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੈਰਾ 21

(2009) 2 513	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।	ਪੈਰਾ 22
(1976) 3 642	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।	ਪੈਰਾ 23
ਏਆਈਆਰ 1994 ਐਸਸੀ 227	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।	ਪੈਰਾ 23
(2012) 13 ਐਸਸੀਸੀ 759	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।	ਪੈਰਾ 23

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1511

2020.

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 19.09.2016 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ
2006 ਦੇ ਆਰਐਸਏ ਨੰਬਰ 258 ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਮਲਾ ਵਿਖੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੀਨਾ ਮਾਧਵਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵੀਨਾ ਨਾਇਰ, ਮੈਸਰਜ਼ ਵਕੀਲ ਐਸ.
ਸੰਹਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਅਭਿਮਨਿਊ ਝੰਬਾ, ਥੋਂਪਿਨਾਓ ਥੰਗਲ, ਹੇਮਲਤਾ ਰੰਗਾ, ਹਟਨੀਮਾਵੀ, ਸਰੋਜ ਸ਼ਾਜੀ, ਮੋਹਿਤ ਪੋਸਵਾਲ, ਸਮੀਰ ਅਲੀ ਖਾਨ, ਗਗਨ ਗੁਪਤਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ?

ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.

ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 19 ਸਤੰਬਰ 2016 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ
ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਰੋਕ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਰੋਕ ਅਤੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 53 ਬੀਘੇ 11 ਬਿਸਵਾਸ ਅਤੇ
ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 12 ਬੀਘੇ 16 ਬਿਸਵਾਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।
ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਧਾਮੀ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਸ਼ਾਸਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਵਿਅਕਤੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਫਸਲ ਦੀ ਕਟਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਵ ਸਾਲ
ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਖਾਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ
ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ 10% ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ.
ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਖਾਤਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਸੀ
ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੂਚੀ।

ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਕਿਹਾ

ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਚਾਰਜ 'ਤੇ. ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ 13 ਬੀਘੇ 14 ਬਿਸਵਾਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ 8 ਪਲਾਟਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਥਾਈ ਰੋਕ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮਾਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ
ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ੧੨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ੧੩ ਬੀਘੇ ੨ ਬਿਸਵਾਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅੱਧਾ ਗੱਲਾ ਬਟਾਈ ਅਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਾਅਵਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"2. ਇਸ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ ਹੈ
ਇੱਕ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ
ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ

ਜਿਹੜੇ ਤੱਥ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

1. ਪੈਰਾ 1 ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਇਸ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ 13 ਬੀਘੇ 2 ਬਿਸਵਾਸ ਕਿਤਾਸ 7 ਖੇਵਤ ਖਟੌਨੀ ਨੰਬਰ 1/1 ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 50 (6 ਬਿਸਵਾਸ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 51 (3 ਬਿਸਵਾਸ) ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 302/52/1 (2 ਬੀਘਾ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 302/
52/3 (17 ਬਿਸਵਾਸ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 303/52/1 (6 ਬੀਘਾ 17 ਬਿਸਵਾ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 52 (2 ਬੀਘਾ 10 ਬਿਸਵਾਸ) ਅਤੇ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 68 (9 ਬਿਸਵਾਸ) ਪਿਛਲੇ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਕੰਨੌਰੀ, ਪਰਗਨਾ ਧਮੇਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਿਮਲਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਨ। ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦਾ ਪਲੇਟ ਦੇ ਇਸ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਦੂਜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਲਿਖਤੀ ਬ੍ਰਿਆਨ ਦੇ ਇਸ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਮਾਬੰਦੀ 1981-82 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ
ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ।

ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 12 ਮੁੱਦੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 3 ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"ਕੀ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਏ
ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿਸ ਜਾਇਦਾਦ ਬਾਰੇ?"

ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਮਾਬੰਦੀ (ਐਕਸ.ਪੀ./1 ਤੋਂ ਐਕਸ.ਪੀ./4) ਅਤੇ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ (ਐਕਸ.ਪੀ./5 ਤੋਂ ਪੀ/12) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਮਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ।

ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਮਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ
ਅੱਧਾ ਗੱਲਾ ਬਟਾਈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਇਕਵਾਲ ਅਲੀ (ਡੀਡਬਲਯੂ -2) ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ
ਅਤੇ ਤੁਲਸੀ ਰਾਮ (ਡੀਡਬਲਯੂ -5) ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅੱਧਾ ਗੱਲਾ ਬਟਾਈ ਅਦਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹੈ। ਇਕਵਾਲ ਅਲੀ (ਡੀਡਬਲਯੂ -2) ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੁਲਸੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਗੋਸੈਨ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਕਿਰਾਇਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਡੀ
ਉਹ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ 13 ਬੀਘਾ 2 ਬਿਸਵਾਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ।
ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਬਚਾਓਕਰਤਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਬਚਾਓਕਰਤਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਕੇ ਮਨਾਹੀ ਹੁਕਮ ਈ ਲਈ ਫਰਮਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ 26 ਮਈ 1997 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ:

"1. ਕੀ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਕੋਲ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ 13 ਬੀਘਾ 2 ਬਿਸਵਾਸ (ਉੱਪਰ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ?

2. ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਉਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਫਰਮਾਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ?

ਰਿਮਾਂਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ

ਅਪੀਲ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਕਦੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਕੌਣ ਅਤੇ ਕੀ ਸਨ।

10. ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮੈਨੇਜਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮਕਾਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਨੇਜਰ ਸੀ। ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੰਬਰ 3 ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ 'ਤੇ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ
ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਵਾਲ
ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਮਾਬੰਦੀ (ਐਕਸ.ਪੀ./1 ਤੋਂ ਪੀ/4) ਅਤੇ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ (ਐਕਸ.ਪੀ./5 ਤੋਂ ਪੀ/12) ਜੋ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗਵਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
() ਹਿਮਾਚਲ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ, 19541 ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ:-

"32. ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼।

ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਰੇਕ ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕਿਸੇ ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ:
ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਅਰਥਾਤ:-

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਵਿਵਹਾਰਕ ਹੋਵੇ, ਬਿਆਨ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ:

ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਮਾਲੀਆ [ਕਿਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ] ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਿਰਾਏ, ਮੁਨਾਫਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੋ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਉਪਜ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰੋ;

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹੱਦ, ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ; ਅਤੇ
() ਕਿਰਾਇਆ, ਭੂਮੀ ਮਾਲੀਆ, ਦਰਾਂ, ਸੈੱਸ ਜਾਂ ਹੋਰ ਭੁਗਤਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਕਾਇਆ ਹਨ;

ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਸਟਮ ਦਾ ਬਿਆਨ।

() ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ; ਅਤੇ

(ਡੀ) ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

---

1 ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ "1954 ਐਕਟ"

ਸੈਕਸ਼ਨ 34. [ਰਸਾਲੇ] ਰਿਕਾਰਡ। - (1) ਕੁਲੈਕਟਰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇਗਾ
ਹਰੇਕ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਪਟਵਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਲਾਨਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਅੰਤਰਾਲਾਂ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇ, ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਸਕਰਣ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ [ਐਕਟ ਨੰ.
1976 ਦਾ 21] ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 32 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਧਾਰਾ (ਏ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ
ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(3) ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ,
ਕੁਲੈਕਟਰ ਹਰੇਕ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਪਟਵਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ
ਮਿਊਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋਰ ਰਜਿਸਟਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 45. ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾ-
ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ [ਰਸਾਲੇ] ਰਿਕਾਰਡ। - ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਂਟਰੀ, ਜਾਂ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ [ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ] ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਂਟਰੀ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ
ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਐਂਟਰੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ :

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, 1 ਨਵੰਬਰ, 1966 ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ (ਇਸ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ) ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐਂਟਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ
ਅਪ੍ਰੈਲ, 1948 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰੈਲ, $_{1956}$ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ] ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਜਾਂ [ਇੱਕ ਰਸਾਲੇ] ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ
ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਵੈ-ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 46. - ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫਰਮਾਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ
ਕਿਸੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਦੁਆਰਾ। - ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ $_{\text{ਕਿ}}$ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਦੁਆਰਾ-
ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਂ [ਰਸਾਲੇ] ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਹਤ ਐਕਟ, 1963 ਦੇ ਅਧਿਆਇ V ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

11. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

"19. ..... ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਮੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ
ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜਮਾਬੰਦੀ, ਐਕਸ.ਪੀ.-1 ਤੋਂ ਪੀ-4 ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਅਤੇ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ, ਐਕਸ.ਪੀ.-5 ਤੋਂ ਪੀ-12 ਤੱਕ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ
ਜਮਾਬੰਦੀ ਦੀ ਕਾਪੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ◌ਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਆਫ-ਪੁਟਿੰਗ।

28. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ, ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ੧੩.੨ ਬੀਘੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਜੁੜੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਲਈ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਤੋਂ ਗੱਲਾ ਬਟਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ
ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ-ਇਨ-ਕਬਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਲੀਆ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ
ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਦਾ ਨੌਕਰ ਸੀ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦੀ ਨੌਕਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ 13.2 ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸੀ
ਬੀਘਾ।

12. ਜਮਾਬੰਦੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਅਸਲ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਸ਼ਿਵ ਰਾਮ (ਡੀਡਬਲਯੂ 1) ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ 15-16 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਕਵਾਲ ਅਲੀ (ਡੀਡਬਲਯੂ -2) ਕਿੱਥੇ ਸੀ
ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ। ਇਕਵਾਲ ਅਲੀ (ਡੀਡਬਲਯੂ -2) ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਤੁਲਸੀ ਰਾਮ (ਡੀਡਬਲਯੂ -5) ਅਤੇ ਗੋਸੈਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਨੌਕਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ, ਉਸ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਤੋਂ ਕਿਰਾਇਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਲਲਿਤਾ ਚੌਹਾਨ (ਡੀਡਬਲਯੂ -8) ਤੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ,
ਇੱਕ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਲ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਲ ੀਆ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਾਲੀਆ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਾਨੂੰਗੋ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਮਾਲੀਆ ਰਿਕਾਰਡ।

ਲਲਿਤਾ ਚੌਹਾਨ (ਡੀਡਬਲਯੂ -8) ਦੁਆਰਾ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੀ ਸੋਧ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਰਿਕਾਰਡ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਢੁਕਵਾਂ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਖੇਪ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਮਾਲੀਆ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗਵਾਹ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

1954 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 (2) (ਏ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ, ਭਾਵ ਜਮਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ, ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਜਾਂ ਭੂਮੀ ਮਾਲੀਆ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ ਕਿਰਾਇਆ, ਭੂਮੀ ਮਾਲੀਆ, ਦਰਾਂ, ਸੈੱਸ ਜਾਂ ਹੋਰ ਭੁਗਤਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਸਰਕਾਰ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ, ਅਰਥਾਤ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1954 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (2) ਧਾਰਾ 32 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ), ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ, ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਕਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਭੂਮੀ ਮਾਲੀਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। 1954 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ 1954 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਵਿੱਚ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਵੀ ਅੱਗੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਂਟਰੀ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ 1954 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 32 ਅਤੇ 34 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 1954 ਐਕਟ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਰਿਕਾਰਡ। ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ 1954 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 18722 ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਦੀ ਧਾਰਾ 109

2 ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ "ਸਬੂਤ ਐਕਟ"

ਇੱਕ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਅੱਗੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

"35. ਜਨਤਕ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਿਤਾਬ, ਰਜਿਸਟਰ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ, ਮੁੱਦੇ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤੱਥ ਦੱਸਣਾ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਤੱਵ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕਿਤਾਬ, ਰਜਿਸਟਰ, ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਤੱਥ ਹੈ.

109. ਭਾਈਵਾਲਾਂ, ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਤੇ ਏਜੰਟ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ- ਕਦੋਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਭਾਈਵਾਲ, ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ, ਜਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਤੇ ਏਜੰਟ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਕਿ ਉਹ ਖੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

17. ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਜਮਾਬੰਦੀ, 1954 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਤੇ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ, ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ 1954 ਐਕਟ, ਦੋਵੇਂ 1954 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹਨ, ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹਰੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਘੀਸਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ
3. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ।
ਕਿ ਜਮਾਬੰਦੀ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਮਾਨ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਉੱਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 109 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿਯਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ , ਅਰਥਾਤ, ਜਦੋਂ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"2 ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਰਿਕਾਰਡ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੀ ਗਲਤਤਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ 3 (1981) 1 ਐਸਸੀਸੀ 431

ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਏ
ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਸਨ.

6. ਜਮਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਜੁੜ ਸਕਦਾ
ਸਾਲ 1959-60 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ
ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 44 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਉੱਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 109 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿਯਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾ 1 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਕਿ
ਜਦੋਂ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਰੱਖਦਾ ਰਿਹਾ।

ਵਰਤਮਾਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਦਾ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ
ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ 1954 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 (2) (ਏ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ
ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ। ਦਾ ਬੋਝ
ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ 'ਤੇ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗਵਾਹ ਝੂਠ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੇਵਲ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਬੇਮਿਸਾਲ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ. ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮਾਲੀਆ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਉਲਟ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ
ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਜੈ ਭਾਰਤੀ ਬਨਾਮ ਫਖਰੁਲ ਹਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ।[4]
ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਵਿੱਚ। ਪਰ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਸਿਰਫ ਅਸਲੀ, ਜਾਅਲੀ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਾਲੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ:

---

[4] (1976) 3 642

"14. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੇਸ ਵੈਲਿਊ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਬਾਰੇ ਅਪੀਲ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪਰ ਸਹੀ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਸਿਰਫ ਅਸਲੀ ਐਂਟਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਅਲੀ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਾਲੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ। ਅੰਤਰ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਸਲ ਹੈ.

ਫ੍ਰਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਐਂਟਰੀ ਕੀ ਹੈ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਪਰ ਐਂਟਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ
ਹਮਲੇ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧੋਖਾਧੜੀ
ਅਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਲਕੀ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦੀ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਗੁਰੂ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਰਤਨ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ 5 ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਸੰਨ
ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ। ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣੇ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਲੀਆ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਕੋਈ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਲੀਜ਼ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੈਰ-
ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀਆਂ ਰਸੀਦਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸੋਢੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ
6. ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 6, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਕਰੀ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1948 ਦੀ ਧਾਰਾ 28-ਬੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ
ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ:

"14. ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲਾ ਕੇਸ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਹੈ
ਸਬੂਤਾਂ ਬਾਰੇ। ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਨੁਮਾਨ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
ਕੁਝ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਤੱਥ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ
ਸਬੂਤ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲ ਤੱਥ
ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਫਿਰ ਸਬੂਤ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥ ਦੀ ਅਸਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਗੇ. ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਗਿਆਨਵਾਨ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ

[5] 1994 227

[6] (1986) 2 486

ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,
ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਇਤਫਾਕ।

ਕੁਮਾਰ ਐਕਸਪੋਰਟਸ ਬਨਾਮ ਸ਼ਰਮਾ ਕਾਰਪੋਟਸ 7 ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ
ਕਰਜ਼ਾ, ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ. ਕੁਝ
ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"21. ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਗੈਰ-ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਵੀ ਹੈ
ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ
ਜਾਂ ਕੁਝ ਸੰਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਸਧਾਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੇਸ ਤੋਂ
ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ, ਅਰਥਾਤ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੇਸ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ
ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਖੰਡਨ ਸਬੂਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ
ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ, ਡੀ
ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੀਆਂ।

ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਐਂਟਰੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ (ਵਿਸ਼ਵ ਈ
ਵਿਜੈ ਭਾਰਤੀ ਦਾ ਕੇਸ) ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਐਂਟਰੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (ਐਲਆਰਐਸ ਦੁਆਰਾ ਭੀਮੱਪਾ ਚੰਨੱਪਾ ਕਪਾਲੀ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਵੀ, ਜਿੱਥੇ ਤੀਹ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਲੀਜ਼ ਹੈ
ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਫ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ
ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ।

ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਤਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਐਂਟਰੀ ਵਿੱਚ ਧੋਖਾਧੜੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਐਂਟਰੀ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ
ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਵਜੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੈ।

---

7 (2009) 2 513
8 (2012) 13 ਐਸਸੀਸੀ 759

25. ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬੋਝ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 109। ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਇਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਠੋਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਧਾਰਨਾ
ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ।

26. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.
ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਬੇਦਾਅਵਾ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

